

**შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის წესის შემოწმება
წინასასამართლო სხდომაზე**

თამარ სადრაძე, სამართლის დოქტორი, პროფესორი

საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის (შემდგომში - სსსკ) 83-ე მუხლით რეგულირდება მხარეების მიერ მოპოვებული მტკიცებულებათა გაცვლის საკითხი. სტატიაში განხილულია სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველ ნაწილთან დაკავშირებული საკანონმდებლო რეგულაცია და საუბარია მასთან დაკავშირებული შინაარსის სამართლებრივად არასწორ გაგებაზე. შემოთავაზებულია ცვლილება სსსკ-ის 83-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შინაარსის სამართლებრივად სწორ ფორმად ჩამოყალიბებაზე, მიმოხილულია პრაქტიკა წინასასამართლო სხდომამდე დადგენილი წესით შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის წესთან დაკავშირებით.

შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლასთან დაკავშირებით ვეხები არასწორად ჩამოყალიბებულ პრაქტიკას, კერძოდ, მხარის მიერ მოწინააღმდეგე მხარის მოწმეთა თავის მტკიცებულებათა ნუსხაში შეყვანის საკითხს. ასევე, განხილულია მტკიცებულებათა გადაცემის მოთხოვნის ფორმა და მისი პრაქტიკული მნიშვნელობა.

საკვანძო სიტყვები: მტკიცებულებათა გაცვლა, წინასასამართლო სხდომა.

Checking the rule of information exchange on possible evidence at the pre-trial hearing

Tamar Sadradze, Professor

David Agmashenebeli University of Georgia

Abstract

Article 83 of the Criminal Procedure Code of Georgia regulates the exchange of evidence obtained by the parties. The article discusses the legislative regulation relating to the first part of Article 83 of the Criminal Code of the Russian Federation, and talks about the legally misunderstood content associated with it. Changes are proposed to legally correctly formulate the content of Article 83 1 of the Code of Criminal Procedure, revising the practice of exchanging information about possible evidence in accordance with the rules established before the pre-trial hearing.

With regard to the exchange of information on possible evidence, I mean the wrong practice, in particular, the issue of including the testimony of witnesses of the opposing party in its list of evidence. The form of the request for the transfer of evidence and its practical implications are also discussed.

Keywords: exchange of evidence, pre-trial hearing.

სსსკ-ის 83-ე მუხლი აწესრიგებს შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის წესს. ეს მუხლი „შესაძლებლობას აძლევს მხარეებს მოემზადონ სასამართლო განხილვისათვის, ხელს უწყობს სასამართლო განხილვის ეფექტიანობას და ქმნის სამართლიანი სასამართლო განხილვის მნიშვნელოვან წინაპირობას.“¹

ამ მუხლის მიხედვით შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის სამი შემთხვევა არსებობს, პირველი გაცვლა სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-8 ნაწილის მიხედვით ბრალდებულის სასამართლოში პირველ წარდგენამდე ხდება. მეორე გაცვლა სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილის მიხედვით შეიძლება მოხდეს სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე მხოლოდ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც პირველ რიგში სახეზე გვექნება დაცვის მხარის მოთხოვნა ბრალდების მხარის მიმართ იმ ინფორმაციის გაცნობის თაობაზე, რომლის მტკიცებულებად სასამართლოში წარდგენასაც ბრალდების მხარე აპირებს. მესამე, სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილით გათვალისწინებული წესით, წინასასამართლო სხდომის გამართვამდე არა უგვიანეს 5

¹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი, ფაფიაშვილი ლალი, თუმანიშვილი გიორგი, კვაჭანტირაძე დავით, ლიპარტელიანი ლარისა, დადეშქელიანი გერმანე, გუნცაძე შორენა, მეზვრიშვილი ნათია, თოლორაია ლონდა, თბილისი, 2015; გვ: 299.

დღისა. ე.ი. ამ მუხლის მიხედვით შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის სამი შემთხვევა არსებობს, რომლებიც ექვემდებარება საპროცესო კანონმდებლობის შემდეგ დანაწესს:

პირველი - სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-8 ნაწილიდან გამომდინარე ბრალდებულის სასამართლოში პირველ წარდგენამდე;

მეორე - სსსკ-ის 83-ე მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილის მიხედვით სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე დაცვის მხარის მოთხოვნისას.

მესამე - სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილით გათვალისწინებული წესით წინასასამართლო სხდომის გამართვამდე არა უგვიანეს 5 დღისა.

სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად: „სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე დაცვის მხარის მოთხოვნა ბრალდების მხარის იმ ინფორმაციის გაცნობის თაობაზე, რომლის მტკიცებულებად სასამართლოში წარდგენასაც ბრალდების მხარე აპირებს, დაუყოვნებლივ უნდა დაკმაყოფილდეს. ბრალდების მხარე ასევე ვალდებულია ამ ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში დაცვის მხარეს გადასცეს მის ხელთ არსებული გამამართლებელი მტკიცებულებები“.

კოდექსის მითითებული ნორმა (83-ე მუხლი) ადგენს მხარეთა შორის მტკიცებულებათა შესახებ ინფორმაციის გაცვლის და მტკიცებულებათა გაცნობის წესებს, რაც წარმოადგენს მხარეთა მიერ განსახორციელებელ ქმედებებს და არა მათ მიერ განხორციელებულ საგამომიებო მოქმედებათა შედეგს.²

საპროცესო კოდექსის კომენტარის ავტორთა მოსაზრებით, კანონმდებლობა არ არეგულირებს იმ მტკიცებულების გაცვლის საკითხს, რომელიც ერთდროულად გამამართლებელი და გამამტყუნებელიცაა.³ არ ვეთანხმები იმ მოსაზრებას, რომ კანონმდებლობით არაა დარეგულირებული იმ მტკიცებულების გაცვლის საკითხი, რომელიც ერთდროულად შეიცავს გამამართლებელ და გამამტყუნებელ შინაარსს. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილი ბრალდების მხარეს ავალდებულებს დაცვის მხარეს სრულად გადასცეს მის ხელთ არსებული

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 14/12/2018 წლის გადაწყვეტილება საქართველოს მოქალაქე ტიტუკო ჩორგოლიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ N1/4/809, პ. 17

³ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი, ფაფიაშვილი ლალი, თუმანიშვილი გიორგი, კვაჭანტირაძე დავით, ლიპარტელიანი ლარისა, დადეშქელიანი გერმანე, გუნცაძე შორენა, მეზვრიშვილი ნათია, თოლორაია ლონდა, თბილისი, 2015, გვ: 301

მტკიცებულებები, მათ შორის ის მტკიცებულებები, რომელთა წარდგენას ბრალდების მხარე სასამართლოში აპირებს და დაცვის მხარის მოთხოვნის შემთხვევაში ის მტკიცებულებები, რომლებიც არის გამამართლებელი. კანონმდებელმა აღნიშნული ჩანაწერი კოდექსში სწორედ იმ მიზნით გააკეთა, რომ ბრალდების მხარემ საქმის ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად მოკვლევის ვალდებულების დარღვევით არ მოახდინოს საქმის მოძიება და დაცვის მხარის უფლებების უხეში ხელყოფა. შესაბამისად, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილი მისი სწორი წაკითხვის პირობებში არ იძლევა იმგვარი განმარტების შესაძლებლობას, რომ ბრალდების მხარემ დაცვის მხარეს დაუმალოს ნაწილობრივ გამამართლებელი ხასიათის მტკიცებულებები. აღნიშნული დასკვნა, ასევე, გამომდინარეობს იმ გარემოებიდან, რომ მტკიცებულება გამამართლებელია თუ გამამტყუნებელი, აღნიშნული საკითხი საბოლოოდ წყდება საქმის არსებითი განხილვის სხდომაზე, შესაბამისად, ბრალდების მხარეს არ უნდა ჰქონდეს დისკრეცია იმის, რომ თავად დამოუკიდებლად მიიღოს გადაწყვეტილება იმის შესახებ თუ რომელი მტკიცებულება უნდა გადასცეს დაცვის მხარეს და რომელი არა. არ შეიძლება კანონმდებელი ბრალდების მხარეს ხელს უწყობდეს დაცვის მხარის უფლებების უხეშ ხელყოფაში.

სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილის დათქმა „ამ ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში“ იძლევა შთაბეჭდილებას, რომ დაცვის მხარემ ზოგადად მტკიცებულებითი ინფორმაციის მისთვის გადაცემის მოთხოვნასთან ერთად, იმავე განცხადებაში ასევე უნდა მოითხოვოს ბრალდების მხარის ხელთ არსებული გამამართლებელი მტკიცებულებები, თუ არადა ბრალდების მხარეს ეძლევა უფლება, არ გადასცეს დაცვის მხარეს მსგავსი მტკიცებულებები. სიტყვები - „ამ ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში“ მუხლის ნაწილში სრულიად ზედმეტია, რადგან ხსენებული ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას იძლევა, რაც წინააღმდეგობაში მოდის როგორც ბრალდების მხარის ფუნქციასთან, ისე ობიექტური ჭეშმარიტების დადგენის მიზანთან, როგორც მართლმსაჯულების განხორციელების მიზანთან. თუკი გავითვალისწინებთ საკანონმდებლო დანაწესს, რომ ბრალდების მხარე, განსხვავებით დაცვის მხარისგან, არ შეიძლება ემსახურებოდეს ვიწრო ინტერესს, მათ შორის დაზარალებულის ინტერესს და ვალდებულია საქმის გამოძიებისა და სასამართლოს წინაშე განხილვის ეტაპზე განახორციელოს თავისი უფლებამოსილება სისხლის სამართლის საქმეზე ობიექტური ჭეშმარიტების დადგენის მიზნით, მივალთ დასკვნამდე, რომ არ შეიძლება ბრალდების მხარის არჩევანზე იყოს დამოკიდებული,

მოიპოვოს თუ არა ბრალდებულის გამამართლებელი მტკიცებულებები და გადასცეს თუ არა იგი დაცვის მხარეს. ეს მისი კანონისმიერი ვალდებულებაა, თანახმად სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-6 ნაწილისა, რომელიც განმარტავს, რომ ბრალდების მხარეს წარმოადგენს გამომძიებელი და პროკურორი. თანახმად სსსკ-ის 32-ე მუხლისა, რომელიც ადგენს, რომ პროკურორი სრული მოცულობით ატარებს დანაშაულის გამოძიებას, ასევე, თანახმად სსსკ-ის 37-ე მუხლის მე-2 ნაწილისა, რომ გამომძიებელი ვალდებულია გამოძიება აწარმოოს ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 14/12/2018 წლის გადაწყვეტილება საქართველოს მოქალაქე ტიტუკო ჩორგოლიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ N1/4/809 მისი სარეზოლუციო ნაწილის მიხედვით, ნამდვილად, პოზიტიურად უნდა შეფასდეს, რადგანაც არაკონსტიტუციური ნორმის ძალადაკარგულად გამოცხადებით მნიშვნელოვნად გამყარდა დაცვის მხარის უფლებები გამოძიების პროცესში. თუმცა, საკონსტიტუციო სასამართლომ ზემოაღნიშნულ გადაწყვეტილებაში მიუთითა, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილი შეეხება მხოლოდ ისეთ ინფორმაციას, რომლის წარდგენასაც ბრალდების მხარე მტკიცებულებად აპირებს სასამართლოში.⁴ მიმაჩნია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ გაკეთებული აღნიშნული განმარტება აბსოლუტურ შეუსაბამობაშია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრულ მოცემულობასთან. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილი ბრალდების მხარეს არ ავალდებულებს დაცვის მხარეს გადასცეს მხოლოდ ისეთი ინფორმაცია, რომლის წარდგენასაც ბრალდების მხარე მტკიცებულებად აპირებს სასამართლოში, აღნიშნული მუხლი ბრალდების მხარეს, ასევე, ავალდებულებს დაცვის მხარის მოთხოვნის საფუძველზე დაცვის მხარეს გადასცეს მის ხელთ არსებული გამამართლებელი მტკიცებულებები. შესაბამისად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო მეტი სიფრთხილით უნდა მოეკიდოს ნორმათა განმარტებას, რათა ისედაც დაცვის მხარის შეზღუდული უფლებები მეტად შეზღუდული არ გახადოს.

პრაქტიკასა და დოქტრინაში მყარად უნდა იქნას ჩამოყალიბებული პოზიცია, რომ ბრალდების მხარე არის რა ვალდებული სრულყოფილად აწარმოოს გამოძიება, ამავე

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 14/12/2018 წლის გადაწყვეტილება საქართველოს მოქალაქე ტიტუკო ჩორგოლიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ N1/4/809, პ. 23

ვალდებულების ნაწილია მათ შორის გამამართლებელი მტკიცებულებების არსებობის შემთხვევაში მათი სისხლის სამართლის საქმეში ჩადება და დაცვის მხარისთვის გაცვლა. წინააღმდეგ შემთხვევაში უნდა ვაღიაროთ, რომ გამოძიება არ არის ვალდებული, ემსახუროს საქმეზე ობიექტური ჭეშმარიტების დადგენის მიზანს, ხოლო პროკურორი უფლებამოსილია სისხლის სამართლის საქმის მასალებს არ დაურთოს გამოძიების პროცესში მოპოვებული გამამართლებელი მტკიცებულებები. მსგავსი მიდგომა შეუძლებელს გახდის, ბრალდებულმა ისარგებლოს სამართლიანი სასამართლოს უფლებით და ამავე დროს ეჭვქვეშ დააყენებს დემოკრატიული სახელმწიფოს მისწრაფებას სამართლიანი მართლმსაჯულების უზრუნველყოფაზე.

სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველ ნაწილში მოხსენიებული სიტყვები „ინფორმაციის გაცნობა“ იძლევა შთაბეჭდილებას, რომ საუბარია სწორედაც გაცნობაზე და არა ინფორმაციის გადაცემაზე, ე.ი. მუხლის ნაწილის სიტყვა-სიტყვითი განმარტებით მივდივართ დასკვნამდე, რომ მოთხოვნის საფუძველზე დაცვის მხარეს მხოლოდ გააცნობენ (წაკითხებენ, მოასმენინებენ, აყურებინებენ, დაათვალიერებინებენ) სასამართლოში წარსადგენ ინფორმაციას. რადგან კანონის ტექსტი უნდა იყოს მარტივი და ნათლად მიზნობრივი, ბუნებრივია, სიტყვა „გაცნობა“ უნდა შეიცვალოს სიტყვით „გადაცემა“, რაც სწორად ასახავს 83-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის სამართლებრივ ჩანაფიქრს, დაცვის მხარემ ნებისმიერ სტადიაზე მიიღოს ინფორმაცია ბრალდების მხარისგან ამ ინფორმაციის მისთვის გადაცემის ფორმით. აღნიშნულს მეტად პრაქტიკული დატვირთვა აქვს იმ საქმეებთან მიმართებაში, სადაც ბრალდების მხარე დაცვის მხარისგან მოითხოვს, არ გაამჟღავნოს სისხლის სამართლის საქმეში დაცული მასალები და ინფორმაცია. მართალია, გაუთქმელობის ვალდებულებით შებოჭილი რჩება დაცვის მხარე, თუმცა, პრაქტიკამ აჩვენა, რომ მსგავსი კატეგორიის საქმეებზე ხშირად ადგილი აქვს დაცვის მხარისთვის მტკიცებულების გადაუცემლობასაც. ამგვარი კატეგორიის საქმეებს განეკუთვნება მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 157¹-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული (პირადი ცხოვრების საიდუმლოს ხელყოფა). მოცემული კატეგორიის საქმეებში ბრალდების მხარე დაცვის მხარეს აჩვენებს მტკიცებულებას, მაგრამ არ გადასცემს მას და ამ ქმედებას იმით ხსნის, რომ მტკიცებულება შეიცვას სხვისი პირადი ცხოვრების ამსახველ ინფორმაციას, საგამომიებო ორგანოში დაცვის მხარისთვის მისი გაცნობა განხორციელდა, ჩანაწერი წარმოადგენს დანაშაულის საგანს და მისი დაცვის მხარისთვის გადაცემა შექმნის მისი კვლავ გავრცელების საფრთხეს. პროცესი უფრო

შორსაც მიდის, აღკვეთის ღონისძიების სხდომაზე, წინასასამართლო სხდომის ვადის გაგრძელების შუამდგომლობაზე ბრალდების მხარეს თვით სასამართლოსაც არ წარუდგენს საქმის მთავარ მტკიცებულებას და როგორც პრაქტიკამ აჩვენა, სასამართლო საქმეს იხილავს მთავარი მტკიცებულების საქმის მასალებში არსებობის გარეშე, რომლითაც უნდა შეფასდეს, სახეზე არის თუ არა პირადი ცხოვრების საიდუმლოს ხელყოფა, რა დროსაც არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება მთავარი მტკიცებულების სასამართლოს მხრიდან უშუალოდ გაცნობას და განჩინებებს იღებს მტკიცებულების გაცნობის არარსებობის პირობებში. ფაქტია, სასამართლო დაბრკოლებად არ მიიჩნევა საქმეში უმთავრეს მტკიცებულებაზე წვდომის არარსებობას, იმ მტკიცებულებაზე, ურომლისოდაც სისხლის სამართლის კოდექსის 157¹-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული არ არსებობს. შესაძლოა მსგავსი მიდგომა სასამართლომ დაზარალებულის ინტერესების დაცვით ახსნას, თუმცა, მოცემული არ გახლავთ წონადი არგუმენტი. აღკვეთის ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტისას, სასამართლო სხვა გარემოებებთან ერთად, აფასებს სავარაუდოდ ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს. ძნელია სამართლიანი განსჯის შედეგი დავარქვათ სასამართლოს მიერ შერჩეულ აღკვეთის ღონისძიებას, როცა იგი საქმის მთავარ მტკიცებულებას გაცნობილი არ არის. როცა საკითხი პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემას ეხება, ბრალდებულის დაცვა აშკარად დაუსაბუთებელი ბრალდებისგან სასამართლოს ვალდებულებაა, აქვს რა წინასასამართლო სხდომაზე საქმის არსებითად განსახილველად გადაცემაზე მსჯელობის სავალდებულო სტადია. მოცემულ სტადიაზე სასამართლო ვერ იქნება ობიექტური და სამართლიანი, თუკი მას არ ეცოდინება მთავარი მტკიცებულების შინაარსი.

სასურველია დროულად განხორციელდეს საკანონმდებლო ცვლილება, რათა გამოირიცხოს ყოველგვარი ინტერპრეტაცია და დაცული იყოს დაცვის მხარის უფლება, მატერიალურად მიიღოს საქმეში არსებული მტკიცებულებები სრულად, შესაბამისად, უმჯობესია სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველი ნაწილის შინაარსი ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად - „სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე დაცვის მხარის მოთხოვნა ბრალდების მხარის იმ ინფორმაციის გადაცემის თაობაზე, რომლის მტკიცებულებად სასამართლოში წარდგენასაც ბრალდების მხარე აპირებს, დაუყოვნებლივ უნდა დაკმაყოფილდეს, მათ შორის, ბრალდების მხარე ვალდებულია, დაცვის მხარეს გადასცეს მის ხელთ არსებული გამამართლებელი მტკიცებულებები“.

წინასასამართლო სხდომამდე არაუგვიანეს 5 დღისა, როდესაც ამ ვადის დადგომამდე არ ხდება დაცვის მხარის მხრიდან ბრალდების მხარისთვის მტკიცებულებების გადაცემის მოთხოვნა, დადგენილი წესით შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლისას (სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილი), ისეთ შემთხვევასაც შევხვდებით, როდესაც ბრალდების მხარე საკუთარი ინიციატივით დაცვის მხარეს უცვლის მტკიცებულებებს, რათა წარადგინოს ისინი სასამართლოში და ამავე შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის ოქმით დაცვის მხარისგანაც ითხოვს მტკიცებულებების გადაცემას. სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილით შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის დროს, შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის ოქმში ამ მოთხოვნის დაფიქსირება სრულიად ზედმეტია, რადგან სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილი ისედაც ავალდებულებს მხარეებს მტკიცებულებების გადაცემას, როგორც ერთმანეთისთვის, ასევე სასამართლოსთვისაც. ამავე დროს მსგავსი ჩანაწერის არსებობა არ წარმოშობს დაცვის მხარის ვალდებულებას, ბრალდების მხარეს გადასცეს მტკიცებულებები, ვინაიდან მოცემული მოთხოვნა არ გამომდინარეობს სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან, რა დროსაც, ჯერ დაცვის მხარე ითხოვს ბრალდების მხარისგან შესაძლო მტკიცებულებების გადაცემას, რაც, თავის მხრივ, წარმოშობს ბრალდების მხარის უფლებას, თავადაც მოსთხოვოს მტკიცებულებები ბრალდების მხარეს.

რაც შეეხება სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე, დაცვის მხარის მოთხოვნის საფუძველზე, შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის ოქმში ბრალდების მხარის მხრიდან დაცვის მხარისთვის მტკიცებულებების გადმოცემის მოთხოვნის დაფიქსირებას, მიმაჩნია, რომ დაცვის მხარისათვის ასეთი ფორმით ინფორმაციის მოთხოვნა არასწორია, ვინაიდან ოქმი შესაძლო მტკიცებულებების თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის თაობაზე არის ცალკე დოკუმენტი, რომელიც თავის თავში არ უნდა მოიცავდეს სხვა დათქმას. თუკი ოქმში სხვა შინაარსობრივი დატვირთვის ტექსტის შეტანის დაშვება მოხდება, სამომავლოდ იმავე ოქმმა შესაძლოა ჩაანაცვლოს სასამართლოში წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხაც და ცალკე დოკუმენტის სახე აღარ მიეცემა ამ უკანასკნელს. ოქმი შესაძლო მტკიცებულებების თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის შესახებ უნდა ამოიწურებოდეს სწორედ შესაძლო მტკიცებულებათა ჩამონათვალით, ხოლო ყველა სხვა მოთხოვნა სხვა დოკუმენტით უნდა მოწესრიგდეს. მსგავსი მიდგომა სწორია პრაქტიკული თვალსაზრისითაც, რათა თავიდან იქნას

აცილებული დაბნეულობა ან დოკუმენტის ტექსტებს შორის მტკიცებულების მოთხოვნის შეპარება, როგორც ხერხი, რომელიც ხშირად ამართლებს. ამრიგად, ბრალდების მხარის მხრიდან შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის დროს, შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის ოქმში იმ მოთხოვნის დაფიქსირება, რომ დაცვის მხარემაც გადასცეს ბრალდების მხარეს მის ხელთ არსებული მტკიცებულებები, სრულიად ზედმეტია და ეს მოთხოვნა მხარემ ცალკე დოკუმენტში უნდა ასახოს.

სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებით შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის დროს, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, ბრალდების მხარის მიერ შედგენილ ოქმში შესაძლო მტკიცებულებების თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის თაობაზე, ასახულია მოთხოვნა, დაცვის მხარემ ბრალდების მხარეს გადასცეს მის ხელთ არსებული მტკიცებულებები. სასამართლო პრაქტიკა იცნობს ისეთ შემთხვევას, როდესაც წინასასამართლო სხდომის მოსამართლემ დაუშვებლად ცნო დაცვის მხარის მიერ მოპოვებული მტკიცებულებები, რადგან დარღვეულად ჩათვალია სსსკ-ის 83-ე მუხლი და განმარტა, რომ ბრალდების მხარეს მოთხოვნილი ჰქონდა დაცვის მხარისთვის მტკიცებულებების გადაცემა, თუმცა დაცვის მხარემ არ გადასცა. აღნიშნული გადაწყვეტილება დაცვის მხარემ სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიაში გაასაჩივრა და განმარტა, რომ ბრალდების მხარეს შენიღბულად ჰქონდა შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის ოქმში მტკიცებულებათა გადაცემის თაობაზე მოთხოვნა და ვერ შეამჩნია, რამაც მისი მხრიდან მტკიცებულებათა გაუცვლელობა განაპირობა. მხარის ეს პოზიცია სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის მოსამართლემ არ გაიზიარა და განმარტა, რომ პროცედურული თვალსაზრისით მიზანშეწონილია გაცვლის ოქმი და მოთხოვნა ცალ-ცალკე დოკუმენტზე იყოს დაფიქსირებული, თუმცა კანონმდებელი ბრალდების მხარეს არ უზღუდავს, რომ მოთხოვნა შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე გაცვლის ოქმში დაეფიქსირებინა.⁵ ამგვარი პრაქტიკის მიერ შექმნილი უხერხულობისა და ბუნდოვანების თავიდან არიდების მიზნით, უმჯობესია მოცემული საკითხი დარეგულირდეს ზემოთ ნახსენები მსჯელობის შესაბამისად, რაც, თავის მხრივ, გამორიცხავს რისკებსა და ბუნდოვანებებს.

⁵ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2017 წლის 27 თებერვლის №19/273-17 განჩინება.

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით წყვეტს მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხს და სწორედაც ამ საკითხის განხილვისას ამოწმებს მხარეებმა დაიცვეს თუ არა სსსკ-ის 83-ე მუხლით დადგენილი წესები მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლისას. ხშირად, წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულებათა დაუშვებლობის შუამდგომლობის განხილვისას, მოსამართლეები განმარტავენ, რომ მათ არ აქვთ უფლება დაუშვებლად ცნონ ის ინფორმაცია, რომელსაც მტკიცებულების ძალა არ აქვს და პრაქტიკის სახით მოჰყავთ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 20 ოქტომბრის განჩინება №1გ/1614-16.⁶ ამ განჩინებაში საუბარია, რომ საპროცესო გადაწყვეტილებისა და საპროცესო მოქმედების შედეგად მიღებული ინფორმაციის დასაშვებად ცნობის შემოწმების უფლება არ აქვს წინასასამართლო სხდომის მოსამართლეს და სისხლის სამართლის საქმეში საპროცესო გადაწყვეტილებისა და საპროცესო მოქმედების შედეგად მიღებული ყველა ინფორმაცია დასაშვები მტკიცებულებაა. ამ მიდგომას და მოსაზრებას ნამდვილად ვერ გავიზიარებთ, შემდეგ გარემოებათა გამო. ჯერ ერთი, სსსკ არ იცნობს საპროცესო გადაწყვეტილებას და საპროცესო მოქმედებას. სსსკ იცნობს: საგამომიებო მოქმედებებს (თავი XV), კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამომიებო მოქმედებებს (თავი XVI) და ფარულს საგამომიებო მოქმედებებს (თავი XVI¹) და სხვა საპროცესო მოქმედებებს (თავი XVII). გარდა ამისა, სსსკ-ის მე-3 მუხლის 23-ე ნაწილის მიხედვით მტკიცებულება არის კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია, ამ ინფორმაციის შემცველი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი. შესაბამისად, ნებისმიერი მიმართვის წერილი, პასუხი, მომართვა და ა.შ. არის ინფორმაცია, რომლის მოპოვების კანონიერება მოწმდება წინასასამართლო სხდომაზე დასაშვებობის ეტაპისას და ამ ეტაპის გავლის შემდეგ ეს ინფორმაცია იძენს მტკიცებულების სტატუსი. ამიტომ, აუცილებელია ნებისმიერი ინფორმაციის მატარებელი წერილი, დოკუმენტი, საგანი და ა.შ. შემოწმდეს დასაშვებობის კუთხით, რათა დასაშვებობის ეტაპის გადალახვის შემდეგ მტკიცებულების სტატუსი შეიძინოს. სსსკ-ის 83-ე მუხლში ნახსენები ტერმინი „სრულ ინფორმაცია“-ში იგულისხმება ყველა ის დოკუმენტი, რომელიც რაიმე ინფორმაციის მატარებელია.⁷

⁶ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 20 ოქტომბრის განჩინება №1გ/1614-16.

⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 29 ივნისის №526აპ-14 განაჩენი.

სასამართლო პრაქტიკა იცნობს ისეთი შემთხვევას, როდესაც წინასასამართლო სხდომის მოსამართლემ შეამოწმა შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის წესის დაცულობა, რა დროსაც დარღვეულად მიიჩნია სსსკ-ის 83-ე მუხლის პირველ და მეორე ნაწილი და დაუშვებლად ცნო დაცვის მხარის მტკიცებულებები. საქმის მასალებიდან ირკვეოდა, რომ ბრალდებულს ერთდროულად იცავდა ორი ადვოკატი. ერთ-ერთმა ადვოკატმა მოითხოვა შესაძლო მტკიცებულებების გადაცემა, ამის შემდეგ ბრალდების მხარემაც მოსთხოვა დაცვის მხარეს შესაძლო მტკიცებულების გადმოცემა, თუმცა მტკიცებულებათა გადაცემის დროს ბრალდების მხარეს არ გადაეცა მეორე ადვოკატის მიერ მოპოვებული მტკიცებულებები, რის საფუძველზეც დაცვის მხარის მტკიცებულებები დაუშვებლად იქნა ცნობილი. სასამართლომ განმარტა, რომ დაცვის მხარეში მოიაზრებოდა ბრალდებული და მათი ადვოკატები და ორივე ადვოკატს უნდა გადაეცა ბრალდების მხარის მოთხოვნის შემდეგ ის ინფორმაცია, რის წარდგენასაც სასამართლოში აპირებდნენ მტკიცებულების სახით.⁸

სასამართლოს ეს გადაწყვეტილება გასაზიარებელია, თუმცა სულ სხვა მოცემულობა გვექნება იმ შემთხვევაში, როდესაც სისხლის სამართლის საქმეში ორი ბრალდებულია და სხვადასხვა ადვოკატები იცავენ. ამ შემთხვევაში, თუ ერთი ბრალდებულის ადვოკატი მოითხოვს ინფორმაციის გადაცემას, ბრალდების მხარეს მოთხოვნის უფლება წარმოეშვება იმ ბრალდებულის ადვოკატთან, რომელიც ითხოვს ბრალდების მხარისგან ინფორმაციის გადმოცემას და არა იმასთან, რომელსაც ბრალდების მხარისათვის გადმოცემის მოთხოვნა არ დაუფიქსირებია.

შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლასთან დაკავშირებით ასევე უნდა შევხვით არასწორად ჩამოყალიბებულ პრაქტიკას, კერძოდ, როდესაც მხარესაც სურს მეორე მხარის მოწმეების სასამართლოში დაკითხვა, მხარე საპროცესო კანონმდებლობის მოთხოვნებს ფორმალურად იცავს, კერძოდ, მოწინააღმდეგე მხარისაგან მტკიცებულებების გადაცემის შემდეგ, სსსკ-ის 83 მუხლის მე-6 ნაწილით დადგენილი წესით თავადაც ადგენს ოქმს შესაძლო მტკიცებულებების თაობაზე ინფორმაციის გაცვლის შესახებ, რომელშიც მოწმეებთან დაკავშირებით აკეთებს მხოლოდ ჩამონათვალს, შეჰყავს მოწინააღმდეგე მხარის მოწმეები თავის დასაკითხ პირთა სიაში,

⁸ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2017 წლის 22 ივნისის №1გ/860-17 განჩინება.

თუმცა, არც მხარეს და არც სასამართლოს მტკიცებულების სახით არ გადასცემს მოცემულ მოწმეთა გამოკითხვის ოქმებს. გაცვლილ ოქმს და იმავე შინაარსის სასამართლოში წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხას წარადგენს სასამართლოში და მხოლოდ ამ ფორმით მომზადებული დოკუმენტებით ითხოვს წინასასამართლო სხდომაზე მისი მოწმეთა ნუსხის დამტკიცებას. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლეს საკმაოდ ხშირად აკმაყოფილებს მხარის შუამდგომლობას და დასაშვებად ცნობს ამგვარ დასაკითხ პირთა სიას როგორც მტკიცებულებას, რაც სსსკ-ის ნორმების არასწორი განმარტებაა.

სსსკ-ის 75-ე მუხლის მეხამე ნაწილის თანახმად, მოწმის ჩვენება დაუშვებელი მტკიცებულებაა თუ ამ მოწმის გამოკითხვის ოქმი არ გადაეცა მეორე მხარეს ამ კოდექსის 83-ე მუხლით დადგენილი წესით. ამიტომ, აუცილებელია თუ მხარეს სურს მოწინააღმდეგე მხარის მოწმეების სასამართლოში დაკითხვა როგორც თავისი მოწმეების, კანონით დადგენილი წესით მან მხარეს და სასამართლოს უნდა გადასცეს ამ მოწმეთა გამოკითხვის ოქმები. მართალია, მხარემ შეიძლება მიუთითოს, რომ გაცვლის ოქმში მითითებული მტკიცებულებები და დასაკითხ პირთა სიაში შეყვანილი პირები არიან ის პირები ვინც მეორე მხარემ თავის დასაკითხ პირთა სიაში მიუთითა და მათი გამოკითხვის ოქმებიც წარმოადგინა, მაგრამ ეს არგუმენტი ვერ ჩაითვლება საკმარისად იმისათვის, რომ სასამართლომ ავტომატურად ერთი მხარის მტკიცებულებათა ნუსხაში მითითებულ მოწმეებს მიანიჭოს მეორე მხარის მოწმის სტატუსი, რადგან რეალურად დაინტერესებულ მხარეს არ წარუდგენია რაიმე სახის ინფორმაცია (გამოკითხვის ოქმები), რომლის საფუძველზეც უნდა დაიკითხოს მოწმე და დაადასტუროს დოკუმენტების ავთენტურობა და სისხლის სამართლის საქმესთან შემხებლობა. სწორი პრაქტიკის ჩამოყალიბებისთვის უმჯობესია სასამართლომ დაადგინოს წესი, რომლის თანახმადაც, თუკი დაინტერესებულ მხარეს სურს მოწინააღმდეგე მხარის მოწმეების დაკითხვა, მან ამ მოწმეთა გამოკითხვის ოქმები უნდა დაურთოს თავის მტკიცებულებებს, მოწმის სახით შეიყვანოს ამ ოქმების საფუძველზე გამოკითხული პირები და მტკიცებულებები კანონით დადგენილი წესით გადასცეს როგორც მოწინააღმდეგე მხარეს, ისე სასამართლოს.

საქართველოს სსსკ-ის 83-ე მუხლი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპის დასაცავად და ამ მუხლის დარღვევით ან არასწორი განმარტებით გამოწვეული შედეგი ყოველთვის აისახება ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობაზე, საბოლოოდ კი სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაზე, შესაბამისად, არსებითად მნიშვნელოვანია ნორმის სტრუქტურის

სამართლიანი ფორმულირება, რათა მაქსიმალურად გამოირიცხოს არასწორი განმარტების შესაძლებლობა.

ლიტერატურა:

1. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი;
2. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი, ფაფიაშვილი ლალი, თუმანიშვილი გიორგი, კვაჭანტირაძე დავით, ლიპარტელიანი ლარისა, დადეშქელიანი გერმანე, გუნცაძე შორენა, მეზვრიშვილი ნათია, თოლორაია ლონდა, თბილისი, 2015;
3. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 20 ოქტომბრის განჩინება №1გ/1614-16;
4. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2017 წლის 22 ივნისის №1გ/860-17 განჩინება;
5. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 29 ივნისის №526აპ-14 განაჩენი;
6. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2017 წლის 27 თებერვლის №1გ/273-17 განჩინება;
7. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 09 აგვისტოს №1გ/1339-16 განჩინება;
8. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 14/12/2018 წლის გადაწყვეტილება საქართველოს მოქალაქე ტიტუკო ჩორგოლიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ N1/4/809.